

Affuturis **D**icitur tractans de toto qd dignissimis
et effectu illa que trahit se ipse sibi in libro dicitur
sicut et scilicet tractat. Et tota qd est qd qm in libro tractatur
de hoc in rebus totius sibi dignissimis illa que trahit se
ipse sibi in libro dicitur.

De anima

Onorū honorabilium noticiam
opinātes. magis aut alterā alte
ra aut qd ē certitudinē. aut ex eo
qd meliorū qdem ē et mirabilior
pter utraqz hec aī historiam rō
nabiliter utiqz in primis pone
mus. Videlicet aut et ad veritatem
omniū cognitio ipsius multum

proficere. maxime aut ad naturā. Est enim tanqz pncipiū ani
malū: Inquirimus aut pnsiderare cognoscere naturā ipsius
et substantiā. Postea qd cunctū accidit circa ipsam. quoz alie
pprie passiones videntur. alie autem propter ipsam cōmunes
et animalibz inesse

Qūta īitiū pīmī libri de aīa

Querit pmo vtrū inter partes phie naturalis scia de anima sit melior et
honorabilior. Arguit pmo qd nō. Scientia de aīa nō est pars phie
naturalis. ergo ptra suppositū. Anīs pī. qz sicut se hz subiectū ad subiectuz
ita scia ad sciā. sed subiectū scie de aīa nō ptnē sub subiecto totius phie
naturalis. ergo nec scientia de aīa sub scientia naturali. Secūdo. scien
tia octauī physicoz est honorabilior ista. igit. Anīs pī. qz in octauo phys
icoz tractat de pmo motore qui sine pparatione est nobilior est ipsa aīa.

Tercio. anima rōnalis nō est actus corporis. ergo nō cadit sub con
sideratione phie naturalis. Anīs pī. quia si esset actus corporis nō exer
ceret operatōem sine corpore. qd tñ est falsum. In oppositū est phus in
prima ppositione huius libri

Pro response sciendū est primo. qd ut dī duodecimo
de aīalibz. in quolibet genere rerū necesse est phus pnsiderare pīmuntia. deīn
de pīria vniuersitibz generis. Cuius rō est. qz nisi hoc fieret frequenter idē
frequenter repeteret. sed rerū aīatarum quoddam pīmune principiū est ip
sa anima. qz pīmune est oībz animalibz habere aīam. ideo in pnsideratōe re
rum animataz optet phus pnsiderare de anima et de alijs pīmuntibz ipsiis ani
matiis. postea de pīris cuiilibet aīato. Et sic ad tradendū scientiā de aīatis
oportuit pmo tradere sciaz de anima i pīmuni. sicut facit Aristoteles. et de
inde determinare de singulis animatis. qd fit in sequentibz libris. Ex isto
patet ordo huius libri inter libros naturales. precedit em omnes libros
de animatis et alios insegitur.

a. ü.

Samastene: Amiciatum non est informatio sed solum celum
per assistentiam Deo dicit quidant deus cum pribo
corum qui dicunt celum esse naturam

Liber primus.

Sciendū est secūdo q̄ bonorum quedā sunt laudabilia
alta vero honorabilia. Laudabilia sunt que ppter alium finem appetun
tur. Sed honorabilia sunt que ppter se tñ. sed ppter opus. ideo scientie practice sunt lau
dabiles tñ. s̄z speculatiue sunt ppter se ipsas appetibiles. s̄z ppter scire. ideo
scientie speculatiue sunt honorabiles & laudabiles simul. Tertianam in
scientiis speculatiuis sunt qdam gradus q̄ntum ad honorabilitatem. nāz
scia laudat ex suo actu. Sed actus ex duobz laudat. sc̄z ex obiecto. & modo
seu qualitate. sicut edificare melius est ex parte obiecti q̄ lectū facere. Et qn
scientie sunt circa idem obiectum sumuntur gradus quantum ad modum
agendi. qz q̄to modus agendi est melior. tanto scientia est perfectior. Igit
si p̄sideret scie ex parte obiecti illa scientia melior est que est melioris obie
cti. Si vero quantum ad modum procedendi illa est nobilior que certio
ri modo pcedit. & sic vna est melior alia. vel qz est nobilioris obiecti. vel qz
certiori modo pcedit. Sed in quibusdaz scientiis ista separant. qz qdam sunt
magis certe que tñ de rebus sunt minus honorabilibz. Simpliciter tñ digni
tas scientie attendit ex parte obiecti. nam vt dicit decimo de animalibz mag
is appetimus modicum scire de rebus honorabilibz & altissimus q̄uis illud
sciamus rhetorice & probabilitate. q̄z multa scire per certitudinem de rebus mi
nus honorabilibz. qz prime de se habent nobilitatem. qz ex obiecto a quo ca
piunt spēm. Alio vero habent ex qualitate sive modo tñ

Sit igitur hec conclusio prima. Ante sciām de rebus ani
mati p̄us p̄siderandū est de aia. Hec p̄clusio p̄ p̄mū notabile

Conclusio secūda. omnis scientia est bona. Patet. qz om
nis scia est pfectio hominis inq̄ntum hō. qz naturale desideriū hois est scire
Unū quis aliq̄ scie sint. phibitit. tñ hoc nō est ppter ipaz maliciā. sed pro
pter maliciā hominū qui ipsi abutuntur

Conclusio tercia. inter partes philosophie naturalis sciē
tia de anima est melior & honorabilior. Probat phus. qz vna scia dicitur melior
et honorabilior altera. ppter duas causas. qz vel est de nobiliori subiecto vel
qz certiori modo pcedit. Sed ista scia est nobilioris subiecti alijs partibus
phie naturalis. qz est de aia. & est etiā certior. qz illa que traduntur de aia &
potentis eius experimur in nobis. quilibet enim experitur in seipso q̄ habet
animā et operationes procedentes a potentis anime. Procedit etiā hec
scia modo demonstratio

Conclusio quarta. scientia de anima est utilis ad omnes
veritatē que tradit in alijs scientiis & ad omnes partes phie naturalis Pa
tet qz nos nō possumus venire ad cognoscendū altissimas causas de quibz
est metaphysica nisi mediante cognitione aie & intellectus possibilis. Nec
possumus cognoscere diuersas virtutes q̄ diuersis potentis aie insunt de
quibz agit in moralibz nisi cognoscamus animam. qz magna pars natura
lium est habens animam & fere in omnibz his aia est pncipū motus. est em aia
tanc pncipiū aialium. vt dicit in textu. Et caput ibi tanc exp̄ssiu & nō sili

*sed solus meus
in primis*

*Sicut solus est in corpore
Ita anima est in subiecto.*

De anima.

*Eudinare. Itē dicit Tullius q̄ omne honestū multas habet vtilitates siq̄
bi adiūctas. si igit̄ hec scientia est honorabilis sequitur q̄ est vtilis. Et si
q̄rāt quid consideratur in hoc libro de anima R̄ndet p̄hus q̄ hic considera
tur de aīa q̄stum ad subam et naturā eius. et q̄stum ad accidētia ipsius quo
rum aliq̄ sunt p̄prie passiones aīe. vt intelligere et velle. quedā vero p̄ aīaz
insunt corpori. sunt sentire vel mouere se localiter. q̄ sunt toti p̄fectio cōia.*

*Ad rōnes ante oppositum. Ad primā dicitur q̄ licet aīa
nō p̄tineat sub subiecto p̄hie naturalis tanq̄ pars eius subiectiuā. tñ con
tineat sub eo tanq̄ p̄ncipiu formale corporis aīati qd̄ p̄tineat sub subiecto p̄hie
naturalis. Unde in scia superiori non solū consideratur subiectuā. sed partes
p̄ncipia et p̄prietates. ideo vt vna scia sit pars alterius sufficit q̄ consideret
vel p̄ncipia subiecti vel partes vel passiones. Ad secundā dī q̄ in octauo
p̄fisicorū determinat p̄ncipaliter de p̄petuitate motus et nō de p̄mo mo
tore nisi p̄ habitudinē ad motum. sed in hoc libro p̄hus p̄ncipaliter facit
considerationē de anima. ideo non sequitur q̄ illa scientia sit honorabilior ista.*

*Ad tertiam dī q̄ si aīa rōnalis consideret ut est p̄ncipium formale corporis
sic est de consideratione p̄hie naturalis. s̄ si consideret ut est separata vel separabili
lis sic est de consideratione metaphysici.*

*Omnino aut̄ et penitus difficultorū est accipere aliquam
fidem de ipsa. cuī em̄ sit questio p̄muni multis alijs. Dico
aut̄ eam que circa subam et eā que qd̄ est fortassis alicui vide
bit̄ vna qd̄ā methodū esse de oīb̄. de qb̄ volumus cognos
cer subam. sicut et eoz q̄ fīm accīns sunt et p̄prioꝝ demōstra
tionē. Quare q̄rendū utiq̄ erit methodū istā. Si aut̄ nō est
vna quedā et p̄muni methodus de eo qd̄ qd̄ est ampli⁹ dif
ficilius est negotiari. Oportebit em̄ accipe circa vnumqđqz
q̄s modus. Si aut̄ manifestū sit utrum demōstratio aliq̄ sit
aut diuisio. aut est aliq̄ alia methodus. Adhuc multas h̄z
dubitatōes et errores ex quib̄ opt̄ querere. Alia em̄ aliorū
sunt p̄ncipia sicut numeroꝝ et planōꝝ. Primum aut̄ fortassis
nccāriū est diuidere in quo generū et qd̄ sit. Dico aut̄ utrum
hoc aliqd̄ et suba sit. aut q̄litas. aut q̄titas. aut etiā quoddā
aliud diuersoꝝ predicatorum. Adhuc aut̄ verum eorū
que in potentia sunt an magis endelechia quedam sit Diffe
a iij.*

Liber primus.

runt enim non parum potentia et actus. Considerandum antez est et si partibilis sit aut impartibilis. et utrum sit similis speciei omnis anima an non. Si autem non similis speciei sit. utrum specie differant aut genere. Nunc quidem enim dicentes et querentes de anima humana solum videntur intendere

Formidandum autem quatenus non lateat. utrum una ratio anime est sicut animalis. aut finis unumquodque altera ut equi canis hominis deique. animal autem universalis aut nihil est aut posterius. Similiter autem et si aliquod communione aliud predicatur

Queritur secundo. utrum Anima sit subjectum scientie huius libri. Arguitur quod non. quia nulla forma simplex potest esse subjectum accidentis sed anima est haec omnia. ergo. Secundo arguitur. quod de subjecto alicuius scientie debet supponi quod est et quod est. sed in hoc libro non presupponit quod est anima et quod est. sed ostendit. ergo et ceterum. Tercio in moralibus consideratur de anima quod ibi consideratur de passionibus et habitibus animae. ergo anima non est subjectum huius scientie. Propterea tenet. quia subjectum scientie debet esse adequate illius scientie. Quarto sic anima est subjectum inseparabilis huius scientie. ergo non est subjectum attributonis eius. quia nihil idem est subjectum inseparabilis et attributonis respectu eiusdem. quia si haberet rationem actus et potentie. In oppositum arguitur. quia omnes questiones tractate in hac scientia quas plus enumerat in textu fiunt de anima et de passionibus eius. ergo anima est hic subjectum.

Pro responsione sciendum est primo quod postquam philosophus ostendit dignitatem et utilitatem huius scientie ut reddat auditores benevolos. et etiam modum procedendi seu ordinem determinando. ut eos reddat dociles inter ad reddendum auditores attentes ostendit difficultatem huius scientie. et per primo mouet difficultates que se tenent ex parte modi procedendi. Secundo difficultates que se tenent ex parte rei cognoscibilis. scilicet ex parte substantiae animae et passionum eius. Mouendo difficultates ex parte rei cognoscibilis. Primo mouet dubitationes circa animam ut est totum essentiale. Secundo ut est totum universalis. Et tertio ut est totum potestatum. considerando eam per respectum ad suas potentias et passiones.

Sciendum est secundo circa modum procedendi in cog-

De anima

nitione aīe est difficultas circa inquisitōem diffinitōnis eius. quia vel poterit in vna cōmuniis methodus inuestigādi diffinitōne rei siē est vna cōmuniis ars inquirendi de omnibus accidentibus per se sez per demonstrātōnem et sic erit difficile inquirere diffinitōne aīe cum talis ars sit generalis oībus rebus. Vel non est tū vna ars. sed sunt plures modi inuestigandi q̄ quid est. ut pura p̄ demonstrationē ut quida posuerūt vel per diuisionē. ut Plato ponebat. et per cōpositōnem. ut posuit Aristotle. Et tunc erit difficultas querere qd est aīa. quia oporebit inquirere quo illoꝝ modoy sit. p̄cedendū. et habito quo illoꝝ modoy sit. p̄cedendū adhuc erit difficultas ex quibus erit cōponenda definitio aīe. eo q̄ diuersay rerum sunt diuersa principia diffinitiuia sicut numeroꝝ et planoy. id est superficieꝝ.

Et hīc fuit plures vnoꝝ nūnq̄
vniuersum ipsū quod qd est p̄t
p̄t vnde p̄ncipalissimum et p̄t

Scienduz tercio q̄ circa animā vt est totū essentiale possūt esse dubitatōnes. Prima est in quo genere ponatur aīa sez vtrū sit substāntia vel quantitas. Secunda vtrū sit ens in potentia. vel vtrū sit endolechia id est actus eo q̄ in quolibet genere potentia et actus inueniuntur.

Līcā aīam hō vt est totū vniuersale mouet phs aliquas dubitatōes. Prima vtrū aīa sit partibillitā fīm essentiā q̄ fīm potentias in eodem. ut Plato ponebat. vel sit impribilis fīm essentiā et partibilis fīm potentias ut posuit Aristotle. Secunda est vtrū oēs aīe sunt eiusdem speciei aut nō. Et si nō sunt eiusdem speciei vtrū solū differant specie aut etiam genere. Et causa dubitatōnis est. qz aliqui dicentes de aīa solum loqui vidētūr de aīa humana. Similiter etiā vtp̄ aīe sit tū vna rō cōis et vna ydea. Veleriam sunt diuersae rationes fīm diuersas animas. sicut ratio animalis secundum vnumquodq̄ animal est altera et altera. ut est alia ratio equi. alia canis et cetera. nam animal vniuersale nihil est aut posterius est suis singularibꝫ et similiter de quolibet alio p̄muni.

Sciendum est quarto q̄ ad omnem cognitionem duo requirūtur. sez obiectum quod immurat potentiam si sit passiva et ipsa potentia. ideo difficultas in cognitione alicuius rei contingere potest duplīciter. Uno modo ex parte obiecti. Alio modo ex parte potentie. nam si potentia sit passiva est difficultas ex parte obiecti. quando sez nimis est potētiale. eo q̄ habet immutare potentiam ratione actualitatis eius. et si obiectum sit de se multum in actu difficultas est ex parte potentie que nimis debilis est et indisposita ad recipiendum actum illius obiecti. quia actus actiorum solum fiunt in patiente disposito. sicut virtus visuā noctivacis ē nimis debilis ad percipiendum lumen solis.

Tunc sit conclusio prima q̄ scientia de anima ex parte obiecti. est facilis. sed ex parte cognitionis nostre est difficultis. Primi patz. quia inter formas naturales anima supremum gradum actualitatis objetinet. ergo obiectum huius scientie ex parte sui est facile ad cognoscenduz cum sit maxime in actu. Secunda p̄s p̄z. qz aīa fīm se est insensibilis. hīc intellexit noster p̄ isto statu nihil cognoscit nisi p̄ ministeriuz sensus. cum sit af-

Anime ipsa passio est vniuersale

Arguit. Quod ipsa passio est substantia realis
Dicitur si vniuersale non est ab anima distincta f' no est
cum ipsa passio. Et quia anima et vita idem sunt. Dicitur
et vita est. Sit vero amplius vita et vita
aliammodo et vita secunda. Jam hacten ait.
Vita enim sunt prima non secunda
et vita et

Item. Vita prima est et anima
non dicitur et vnde in vniuersitate
est esse.
Item. Vita secunda et vita secunda
et anima et vita et aliam
vita distincta ab anima reali

Eamus. Dicitur. Vnde vniuersale
ipsa passio de multis numeris a
subiecto distinguitur et in
multis invenitur.

Triple est
vniuersale
in re et
post rem

Differe^rdee

Liber primus

fixus corpori. ideo incorporalia sunt sibi. difficillime cognitionis. ergo scia
de anima ex parte nostri intellectus est difficilis. Nec valet obiectio. Pro
aliquid est propinquius querenti citius potest inueniri et cognosci. sed anti
ma est sibi maxime presens. ergo et ceterum. Respondeatur licet sit sibi maxime pre
sens essentialiter. tam non est sibi presentis obiectus. quod non potest directe sibi
presentari mediante sensu. cum non cadat sub obiecto sensus.

Conclusio secunda et responsalis. Anima est subiectum
huius libri. Patet pro rōnes ante oppositū et ceterum. quod definitio et definitiones subiecti
attributionis in ordine ad hunc librum sibi inveniuntur

Dubitatio primo. utrum vniuersale nihil sit aut posterius
suis singularibus. Pro dubio sciendū est quod triplex est vniuersale. scilicet ante rem. in re. et post rem. Et vniuersale ante rem potest ponere dupliciter.
Uno modo quod sit extra singularia et extra mente prime cause existentes. sicut
Plato ponebat ydeas separatas. Alio modo quod ponatur in mente primi agē
tis. ut ydea que est vniuersalis ars omnium producendorum. Tunc de primo
vniuersale ante rem primo modo nihil est. quod si sic sequereris et essent plura entia
increata. quod est erroneum. Consequentia tenet. quod si essent talia vniuersalia
essent creata vel increata. non primo. quod cum primus agens sapienter agat cre
asset ipsa per alia exempla. aut igitur erit processus in infinitum. aut oportebit
ponere talia exemplaria in prima causa. ergo si ponerent illa vniuersalia
extra primam causam essent increata. Sed vniuersale ante rem secundo
modo bene est aliquid ante singularia. Patet. quia cum scientia sit necessaria
riorum. sequitur quod sine illis vniuersalibus nullus potest esse perfecte sciens.
cum effectus non perfecte cognoscantur nisi reducantur in suam primam
causam. Unde vniuersalia sic accepta sunt prima principia omnium entium
et sunt ydeae rerum producendi in mente primi. Unde ydea nihil aliud est
quam prima causa. in quantum imitabilis ab aliquo creato. et secundum quod di
uersimode imitatur a diversis rebus distincte ydeae sibi attribuuntur. Di
cendum secundo. quod vniuersale in re hoc est natura vniuersalis in se considerata
sine intentione vniuersalitatis est aliquo modo prior et notior singularibus. quia duplex est ordo nature. quidam est generationis et temporis
sed quem potentia precedit actum in eodem. et secundum hunc ordinem vniuersale
prius est singulari. ut in generatione hominis prius generatur animal
quam homo. Alius est ordo intentionis sive perfectionis sed quem actus
precedit potentiam. et hoc modo vniuersale est posterius singulari. scilicet quam
tum ad esse in actu. Dicendum tertio quod vniuersale post rem nihil est aut po
sterius suis singularibus. Patet. quia tale vniuersale est natura accepta cuius
intentione vniuersalitatis. sed talis intentione attribuitur nature per abstra
ctionem a singularibus sed similitudinem quam habet ad ipsa. ergo illo modo
est posterius singularibus.

Ad rōnes ante oppositum. Ad primam dicitur quod nulla forma
simpliciter simplex quemadmodum prima causa que est in fine simplicitatis
potest esse subiectus alicuius accentus. tamen aliquis forma que dicitur simplex per
carentiam proprietas ex materia et forma potest esse subiectum alicuius accentus.

De anima

Ad secundam dicitur quod in aliqua scia particulari non debet investigari quid sit subiectum per propria principia illius scientie. sed bene per principia metaphysicae quae stabilitate principia omnium alias scienciarum. et sic in presenti libro investigatio definitio sui subiecti. scilicet anime per divisionem entis in actu et potentiam. et in decem precepta dicamenta. Ad tertiam dicitur quod in moralibus considerat anima incepit vel subiectum actu vel habituum moralium ut virtutis vel vicii. sed hic consideratur quantum ad principia et passiones eius. Ad quartam dicitur quod anima rationalis in particulari est subiectum intentionis huius scie. sed anima in communione accepta est subiectum attributis eius.

Amplius autem et si non multe animae sed partes utrum oportet quare per nos totam animam aut partes. Difficile autem est de his determinare et hanc quales apte natus sint altere ab invicem esse. Et utrum partes oportet querere prius. aut opera ipsarum ut intelligere aut intellectum. et sentire aut sensitum. similiter autem et in aliis. Si autem opera per nos iterum utique dubitabit aliquis si obiecta horum prius querendum sicut sensibile sensitivo et intelligibile intellectivo. Videlicet autem non solum quod est cognoscere utile esse ad cognoscendas causas accidentium substantiarum. sicut in mathematicis. sed et conuerso quod rectum et quid obliquum. et quid linea et planum ad cognoscendum quod duobus rectis trianguli anguli sunt egales. sed e contrario accidentia perserunt magnam partem ad cognoscendum quod quid est. Cum enim habemus tradere finis fantasias de accidentibus aut oibz aut pluribz. tunc de substantia habebimus dicere aliquid optime. Omnis enim demonstrationis principium est quod quid est. Quare finis quascumque definitiones non contingit accidentia cognoscere. sed neque plecturari de ipsis facile. manifestum est enim quod dialectice dicte sunt et vano omnes. Dubitationem autem habent et passiones anime utrum sint omnes communes et habentur. an sit aliqua et anime propria ipsius. hoc enim accipere quidem necessarium est. non autem leue. videtur au-

Liber primitius

tem leue. videat at plurimo quod nullum sine corpore pati neque facere ut irasci considerare et omnino sentire. Maxime autem assilat proprio intelligere si autem hoc fantasia quodam aut non sine fantasia non contingit utique neque hoc sine corpore esse.

Si quod igitur est aliqd anima operum proprium. continget utique ipsam separari. si vero nullum est proprium ipsius non utique erit separabilis. sed sicut recto inquantum rectum multa accidunt ut tangere enat speratur in punctum. non tamen tanget ab hoc separatum rectum. inseparabiles ens siquidem semper cum quodam corpore est.

Videntur autem et animae passiones omnes esse cum corpore. ira manus, timor. misericordia. Fidelitas ad hec gaudium et amare et odire. si enim patitur aliqd corporis. Indicat autem hoc aliquem quodem a duris et manifestis passionibus incidentibus nihil exacerbari aut tumere. Aliquem et a paruis et debilibus moueri. cum accendatur corpus. et sic se habeat sicut cum irascitur. Ad hec autem magis hoc manifestum. Nullo enim terribili imminente in passionibus sunt his aliqui timentes. Si autem sic se habet. manifestum quoniam passionum rationes in materia sunt. Quare termini tales ut irasci motus quidem talis corporis aut partis. aut potentie ob hoc. et gratia huius. Et propter hoc igitur iam physici est considerare de anima. aut omni. aut huiusmodi.

Ifferenter autem discontinuit physicus et dyalecticus unum. quodque ipso ut ira quod est. Hic quidem enim appetitus per contristationem aut aliqd humori. ille aut feruore sanguinis aut calidi circa cor. Horum autem aliud quodem assignat materiam. aliud vero spiritum et rationem. Rationem hec species rei. Accedit autem haec in materia humori si erit sicut domus. Rationem quidem talis. quod domus operimentum prohibet corruptiones a vetustate et imbribus et caumatibus. Hec autem dicit la-

De anima

pides et lateres et ligna. alia vero in his speciem propter ista.
Quae igitur naturalis haec. utrumque circa materiam rationem aut igno-
rans. aut quod circa rationem solum. aut magis que est ex utrisque Illoque
aut quod utrumque. Alterum est aliud quod circa passiones materiali non
sepabiles neque in quantum sepabiles. sed circa omnes physicus quantumque
talis corporis et huius materie opera et passiones sunt Circa quodque
cunque aut non in quantum huius aliis. ut de quibusdam quodcumque est artifex.
Si pertingat ut instructor aut medicus. non sepabilius quidem In
quantum aut non talis corporis passiones sed ex remotore ma-
thematis. Nam autem quod separe primum physis. Sed redundum
est unde sermo Dicebamus autem quod passiones animen sepa-
biles a physica materia animalium in quantum tales existunt. ut fu-
tor et timor. et non sicut linea et planum Intendentes aut de anima
naturae est si dubitare de quibus non dubitare oportet praesertim pri-
morum opiniones probandumque aliquid de ipsa enunciauerunt ut
non quod dicta accipiamur Si vero aliquid non non hec vereamur
Queritur tertio utrum accidentia magnam partem con-
ferant ad cognoscendum quod est Arguitur quod non. quod quod est principiumque
quod cognoscuntur accidentia de subiecto. quod accidentia non conferunt ad cognoscendum quod
quod est. aliter id est notius et ignoratus respectu eiusdem Secundo sic
eadem sunt principia essendi et cognoscendi. sed accidentia non sunt principia essendi
ipsius quod est. quod non sunt principia cognoscendi ipsum Tercio sic. accidentia sunt
minoris perfectoris quam quod est. quod si conferunt ad cognoscendum ipsum quod est inveniuntur
veltra gradum sue perfectoris In oppositum est physis in actu.

Pro responsione sciendum est primo quod postquam physis posuit
difficultates ex parte aie in quantum est totum esseentiale respectu suorum supiorum. et totum velle
respectu suorum inferiorum. hanc ponit alias difficultates ex parte ipsius aie in qua-
ntum est totum potestatum per respectum ad suas potentias. Prima est si eiusdem
non sunt multe aie. ut Plato ponebat. sed soli priores potestae ipsius. ut ve-
getariu[m]. sensitivu[m] et intellectivu[m].

Dubitatur utrum oporteat prius querere totam animam aut
partes eius. Etiam est dubium quod illaz prius sint natae ab initio segregari. et quod non
Tercio erit dubium utrum oporteat prius cognoscere potentias aie aut opera vel
actus ipsarum. et si oporteat prius cognoscere actus adhuc erit dubium
utrum oporteat prius cognoscere obiecta actibus et potentias vel contra. Quae ratio prima dubitationis est quod non solum quod quid est valens

Liber primus

ad cognoscendū accentia sube. sed ecōuerso. etiā accentia magnā partē cōfērunt ad cognoscendū q̄ qd est. qz cū habem⁹ noticiā de plurib⁹ accentibus rei aut de oībus etiā possumus habere noticiā de substantia ⁊ de definitōne ipius. qz ait q̄ quid est valeat ad cognoscendū accentia. phs oñdit. quia oīs demonstratiōnis ppter quid principiū est qd quid est scz definitio. iō de finitōnes s̄m quas non contingit accentia cognoscere dicūtur dyalectice et vane omnes.

Sciendum est secundo q̄ circa passiones anīe phs mouet aliā dubitatōnem. scz vtrū omnes operatiōnes anime sint cōmunes toti composite. vel sic aliqua operatio p̄pria ipi aīe. ⁊ ista dubitatio est necessaria ad sciendū vtrū aīa sit separabilis a corpore vel non. quia si sit aliq̄ op̄atio vel passiō p̄pria aīe erit separabilis. ⁊ si nullū est p̄prium opus ipius anime non erit separalis a corpore s̄m rem. sed solum s̄m rōnein. sicut rectū est separabile s̄m rōnē a materia sensibili. eo q̄ multa sibi accidūt nō inq̄stūt est i materia. vt tangere sperā s̄m punctū. ⁊ tñ non est separabile s̄m rem. Et arguit phs q̄ nulla sit operatio p̄pria ipius anime. quia si sic maxime cēt intelligere sed hoc nō. qz intelligere vel est fantasia qdā vel non est sine fantasia. ḡ nō p̄tingit aliam intelligere sine corpore. cū fantasia nō sit sine corpore. Itē oīs passiones q̄b⁹ patit̄ corporis ⁊ fuit cū motu corporis sūt cōes corpori ⁊ anime. sed omnes passiones anīe. vt ira mansuetudo. ⁊ sic de alijs sunt cum motu corporis. qd pbat. phs dupli signo. Primiū est quia aliqui sunt qui in manifestis passionibus ⁊ periculis numeris irascuntur aut timent. ali⁹ vō a paruis ⁊ debilib⁹ mouent ad iram vel ad timorem. qd nō esset nisi ille passiones fierent s̄m passionem corporis. Secundū signū. aliq̄ sunt qui sine ali⁹ quo terribili exterius apparenti efficiuntur timentes sicut melancolici. qd sic propter interiōrem transmutationem sui corporis. ergo illis passionibus corpus ⁊ anima similitudinem patiuntur ⁊ sic sunt cōmunes toti coniuncto. Ex dictis infere phs duo correlaria. Primiū est q̄ dicte passiones aīe hñt definiūti per materiā. patet. qz oīs passiō habet definiri p̄ subjectū in quo ⁊ a q̄ hñ esse. sed passiones aīe hñt esse in corpore ⁊ a corpore. ḡ habet definiri p̄ corpus ⁊ materiā. vt ira diffiniūt qd est motus alicui⁹ partis corporis ob hoc ex gratia hui⁹. id est ppter aliquē finē. Secundū est. Ipsius physici est considerare de aīa ⁊ de passionib⁹ ipius. patet. qz physicus habet considerare oīa q̄ sunt coniuncta materie s̄m esse ⁊ rōnē. sed passiones aīe vel omnes. vel ad minus plures sunt coniuncte materie s̄m esse ⁊ rōnē. ḡ pertinent ad physicū. S; ad sciendū q̄liter diuersimode possunt diffiniūti a logico ⁊ physico

Sciendum est tertio q̄ predicte passiones possunt tripli-
citer diffiniūti. Uno mō per formā tñ. vt cū dicit ira est appetitus vindicē
nam finis ire est vindicta. mō finis ⁊ forma coincidunt. Altero mō per so-
lam materiā. vt dicit ira est accentio seu ebullitio sanguinis circa cor. Aliā est
comprehendens materiam ⁊ formā vt ira ē ebullitio sanguinis circa cor
pter appetitū vindicē. Prima diffiniūtio que solā formā concipit pertinet
ad dyalectū qui est artista intentionalis formas s̄m se considerans. ⁊ nō
vt sunt in materia. ⁊ quia passiones fluunt a forma s̄m q̄ est in materia.
ideo tales diffiniūtēs dyalectice sunt vane ad demonstrandū passiones

De anima

physicas. Sed definitiones date p solam materiam. vel p materiaz et forz
mā simul. pertinent ad phiam naturalem. et unus alius artifex hz illas illo
mō p̄siderare. Ex quibz inferf q̄ physicus cōsiderat passiones aīe ut sunt
in materia fin rem et intellectū et ut causant a natura ad dñam metaphy
sici q̄ p̄siderat eas ut sunt separabiles vtrōq; mō. et mathematici q̄ p̄sider
rat eas ut separabiles fin intellectū et nō fin esse. Et dī ut cāntur a natu
ra ad dñam artificis q̄ p̄siderat passiones artificialiuz q̄ sunt vtrōq; mō
pūcte. sed nō cāntur a natura.

Sciendū est quarto q̄ duplex est accidēs. scz p̄mune qd̄
seq̄tūr p̄ncipia indiuidui. Aliud qd̄ inseqtūr p̄ncipia essentialia sp̄ci. et de
isto est hic ad p̄positū. Posset em̄ intelligi duplī et p̄ferat ad cognoscēdū
q̄ quid est. Uno mō q̄ tale accidēs p̄ferat ad cognoscēdū q̄ qd̄ est ex pte
illius qdditatis. ita q̄ tale accidēs sit p̄ncipiū entitatis ipsius q̄ quid est. et
p̄ p̄sequens cognoscibilitatis eius. Altero mō q̄ p̄ferat ex parte cognoscē
tis. qz scz cognoscens nō ferit immediaite in cognitōem ipsius q̄ quid est. sed
ex accidentibz venit in cognitōem ipsius

Tunc sit p̄clusio prima. Nulla accidēta p̄ferūt ad cognos
cēdū q̄ quid est ex parte ipsius q̄ qd̄ est. Parz. qz vnuq; est cognoscē
bile inactum est in actu. sed accidēta nō dant esse in actu ipsi q̄ qd̄ est. ergo ex
pte ipsius q̄ quid est nō p̄ferūt ad cognoscēdū ipm. Imo magis impedi
unt ad cognitōem eius. qz anteq; intelligi possit oportet ipm denudari ab
omnibz accidentibz eius

Conclusio secūda. Accidentia p̄pria magnam ptem p̄fe
runt ad cognoscēdū q̄ quid est ex pte cognoscētis sive ex mō cognoscē
di nostri intellectus. Parz. qz om̄is effectus p̄prios et essentialis habz nos
ducere a posteriori in cognitōem sive cause. sed accidēta p̄pria sunt effectū p̄
prij et essentialē ipsius q̄ quid est. et a nobis p̄pus cognoscētūr p̄ sensum. q̄
ex pte cognoscētis p̄ferūt ad cognoscēdū q̄ qd̄ est.

Ad rōnes ante oppositū Ad primā dī q̄ quid est p̄fert ad
cognoscēdū accidēta p̄ demonstratōnē. ppter qd̄ et potissimā. accidēta autē cō
ferūt ad p̄gnoscēdū q̄ qd̄ ē p̄ dem̄ratōez qz ē tñ. Ad secūdā dī q̄ eadē
sunt p̄ncipia cognoscēndi et essendi a p̄pō fin rem. sed nō oportet de p̄ncip
iūs cognoscēndi a posteriori. qz cognoscēmus formā p̄ operationem eius q̄
nō est p̄ncipiū essendi forme. et etiam naturam per motum. Ad tertiaz
patet solutio ex dictis

Rincipiū autē q̄stionis apponere q̄ maxime vident̄ ipi
inesse fin naturā. Aliatū igit̄ ab inālato in duobz mar
me differre videſ. motu. et sensu. Accepimus autē et a p̄geni
toribz fere duo hec de aīa Dicūt em̄ qdām et maxime et p̄mo
aīam esse id qd̄ est mouens. existentes autē qd̄ non mouet
ipsum nō p̄tingere mouere alteruz eoz que mouent aīam sic

Liber primus.

arbitrati sunt esse. Unde democritus ignē quēdā aut calorē dicit esse ipsam. Infinitis enim existentib⁹ figuris et at homis q̄ spēi rotūde ignē et aīam dīt. vt in aere mota corpora q̄ vocantur decisiones q̄ vident⁹ p̄ portas in radijs quarū om̄e semē elemēta dīt democritus totius nature. Sil⁹ aut et Leucippus Hoz aut sperica aīam ppter id qđ maxime pñt p̄ om̄e penetrare h̄mōi figure ⁊ mouere reliqua cū moueātur et ip̄a arbitrātes aīam esse efficiens in aīalib⁹ motū. vñ et viuendi terminū esse respiratōem. Et ōtingente em̄ eo qđ p̄tinet corpora. ⁊ extrudente figurās p̄bentes aīalib⁹ motū. ex eo q̄ nō est ipsas quiescere nullaten⁹ auxiliū fieri de foris ingredientib⁹ alijs h̄mōi i respirādo. Prohibere em̄ has ⁊ q̄ n̄isūt aīalibus disgregari simul p̄fibens p̄stringēs et p̄pmēs. et viuere aut qđ diu pñt hoc facere. Vident⁹ aut et a p̄thagoricis dicunt eādē habere intelligētiā. Dixerūt em̄ qđā ip̄oz aīam eē q̄ sunt in aere decisiones. nā qđā de secta p̄thagoricoz in hoc discordabāt ab alijs p̄thagoricis. q̄ nō dicebāt athomos. sed virtutem q̄ mouet eos aīam esse. alij aut has mouēs. De his aut dcm̄ est ppter qđ qđē p̄tinue vident⁹ moueri. ⁊ si sic tranquillitas nimia. In idē aut feruntur q̄cūq̄ dicūt aīam eē qđ seipm̄ mouens. Vident⁹ at hi oēs existimantes motū maxime p̄priū esse aīe. et alia quidē oīa moueri ppter aīam. ipsam aut a scipsa ppter nihil videre mouēs qđ nō ⁊ ip̄m moueat. Sil⁹ aut ⁊ Anaxagoras aīam dīt esse mouentē et si alijs alius dixit q̄ om̄e mouet intellectus. nō tñ penitus sicut Democri. ille qđē em̄ simplē dīt idē esse aīam ⁊ intellectū. rerū em̄ eē qđ vident⁹. Unū bñfacere Homer⁹ q̄ hector iacet aliud sapiens. nō itaq̄ utiq̄ intellectu tanq̄ potētia qđā q̄ ē circa veritatē. s; idē dīt aīam ⁊ intellectū Anaxa: aut min⁹ certificat de ipsis Multoties qđē em̄ cām ei⁹ qđ bñ ⁊ recte dīt intellectū alibi at intellectū hūc eē aīaz; i oīb⁹ em̄ ip̄m inē aīalib⁹ magnis ⁊ quis ⁊ honorabilib⁹ ⁊ i honorabilib⁹ Nō vident⁹ at fin prudentiā dictus intellectus oīb⁹ sil⁹ inesse aīalib⁹. s; ne q̄b⁹ hoīb⁹ oīb⁹. Quicūq̄ qđē igit̄ aīatū in moueri aspererunt. Hi quidē maxime motū opinati sunt aīam esse

Vicūq̄ autē ad cognoscere et sentire ea q̄ sunt. isti dī

De anima

cūtaīam esse pncipia.alij qdem plura faciētes hec.alij vero
vnū Sicut Emped. quidē ex elemētis oībo esse, et vñūqđcs
horz aīam dices.sicut terrā quidē terra cognoscimus. ethere
etheria.aquā aut̄ aq̄. sed igne ignē manifestū est. cordia autē
cordia. discordia discordia tristi. Eodē autē mō et plato in
timeo animā facit ex elemētis. cognosci em̄ sile sili. res autē
ex pncipijs esse. Siliter aut̄ et his que sunt de phia dicta de
terminatū est ipam quidē aīam ex ipa vnius ydea: et ex pma
longitudine et latitudine et altitudine. alia aut̄ sili modo Ad
huc aut̄ et aliter intellectū quidē vnū sciam aut̄ duo . singulr
em̄ ad vnū. plani aut̄ nūez ad opinionē. sensum ḥo eū q̄fir
mi. Hūeri quidē em̄ sp̄s et pncipia entiū dicebant. Sūt au
tē ex elemētis. Judicātur aut̄ res. alie quidē intellectu. alie ve
ro scia. alie aut̄ opinione. alie ḥo sensu. sp̄s aut̄ nūeri h̄i rerū
Qm̄ aut̄ et motiuū videbat aīa esse et cognoscitiū. sic quidā
cōplexi sunt ex vtrisq; enūciantes animā esse numerū mouen
tem seipsum. Differūt autē de pncipijs que et quot sunt ma
xime corporea faciētes incorporeā. His autē miscentes et ab
vtrisq; principia enūciantes: differunt autē circa multitudi
nem. hi quidē em̄ vnum. illi vero plura dicunt. Consequen
ter autē his et animā assignant. motū em̄ fīm naturā primo/
rum existimauerunt non irrationabiliter. vnde quibusdam
visum est et ignē esse. Etenim hic in partib; subtilissimus est et
maxime elemēt̄ incorporeū. Ad hoc aut̄ mouetur quia et
mouet alia primo. Democritus aut̄ dulcius dixit enūcians
pter quid vtrūq; horum. animā quidem em̄ et intellectu
idem. Istud aut̄ esse primorū et indivisiibiliū corporū. Do
tiū aut̄ ppter subtilitatē partū et figurā. Figurarū autē leni
ter nobilissimam spericam dicit. Huius aut̄ esse intellectū et
ignē. Anaxagoras aut̄ videtur quidē alterū dicere et aīaz in
tellectū. sicut diximus p̄us. vtitur aut̄ vtrisq; sicut vna na
tura. verū tamē intellectū ponit pncipiū omnū maxime. so
lumq; dt ipsum eoꝝ que sunt simplicē esse et iniustū et purū
Assignat aut̄ vtrūq; eidē principio cognoscereq; et mouere
dicens intellectum mouere omne. Videlicet autem Thales
ex quibus reminiscimur motiuūz aliquid animam opinari
b h.

Liber primus.

siqdem dixit lapidem aiam habere qm ferrum mouet. Dsogenes aut huc et alij qdaz aerem huc opinas omnium subtilissimum esse et ppter hoc cognoscere et mouere aiam fm qdem q pm est. et ex hoc reliqua cognoscere. fm vero q subtilissimum est motuum esse. Eraclitus autem pncipiū esse dicit. si qdem vaporē ex q alia pstituit. et incorpalissime aut et fluens semp. Qd ho mouet motu cognosci. In motu aut esse q sūt et ille arbitratuſ est et multi. Silr aut his Alkimeon opinari vīsus est de aia. Dicit em ipam imortale esse. ppter hoc q assilatur imortalib. hoc aut ipi inesse tanq; semp mote moueriem et diuina omnia ptnue semp lunā sole astra et totū celum. Magis em rudiū et aquā qdam existimauerūt ut Hippo. Guaderi em vīsi sunt ex genitura. qm omniū humida est et nāq; arguit sanguine dicentes aiam. qm genitura non est sanguis. hanc aut esse pmā aiam. Alij aut sanguinē quēad modū Eritias ipm sentire aie magis ipm sentire aie magis pprū opinates. hoc aut inesse ppter naturā sanguinis. Dia em elementa iudicio acceperūt pter terrā. Hanc aut nulli. putulerūt nisi alijs dixit ipam ex oīb elemētis esse aut omnia diffiniūt aut oēs aiam trib. vt est dicere motu sensu et incorporeo. Hoꝝ aut vñiqdꝝ reducīt ad pncipia. Vnū et in cognoscendo definiētes aut elemētū aut elemētis faciūt dicētes silr inuicē pter vñū. Dicūt em sile cognosci sili: Qm autē aia oia cognoscit pstituūt eā ex oīb pncipijs. Quicūq; qdē igit vñā aliquā dicūt cām vt elementū vñū et aiam vñū ponūt vt ignē. aut aerē. plura vero dicentes pncipia et aiam plura dicūt. Anaxagoras aut solus impassibile dī intellectuz. et nihil omne nulli alioꝝ habere. Hmōi aut cū sit quo cognoscit et ppter quā cām. neq; ille dixit neq; et bis q dicta sunt pspicuum est. Quicūq; aut ptrarietates faciūt in pncipijs et aiam ex ptrarijs pstituūt. qcūq; at alterū ptrarioꝝ vt calidū aut frigidū aut aliqd hmōi aliud. et aiam. et siliter vñū aliqd horum ponūt vñū et noīb psequuntur. qui qdem calidū dicentes q; ppter hoc et viuere noīatū est. Qui aut frigidū ppter respiratōem et refrigeratōem vocari aiam Tradita qdem igit de ea et ppter quas causas dicunt hec sunt

De anima

Considerandum autem primum de motu. Fortassis enim non solum falsum est subam ipsum habendi esse quale aiunt dicentes animam esse quod est seipm mouens aut possibile mouere. sed unum quodam impossibiliun inesse ipsi motu. quod quidem non necesse sit mouens et ipsum moueri prius dictum est. Dupliciter enim mouetur omne. aut enim alterum aut enim seipm. enim alterius dicimus quecumque mouentur exesse in eo quod mouet ut naute. non enim similiter mouens nauis. Hec quidem enim seipmam mouet. illi autem ex esse in eo quod mouet. Manifestum autem in partibus est. prius quidem enim motus pedum ambulatio. hec autem et hominum est. non in est aut nautis tunc. Dupliciter itaque dictio nunc moueri intendimus de anima si per seipmam mouetur. et pericipiat motu quantum acutus est loci mutationis augmentum et decrementum. aut enim unum horum mouebit aut enim plures et omnes. Si vero mouet non enim accidens. naturam inerit motus ipsi. si autem hoc et locus. Omnes enim dici motus in loco sunt. Si autem est substantia aie mouere seipmam non enim accidens moueri ipsi inerit. sicut albo et tricubito. mouentur enim et hec. sed enim accidens. Qui enim insunt. mouet illud corpus. unde non est locus ipsorum anime aut erit. siquidem natura motu percipiat. Amplius autem si natura mouet. et violentia mouebit. et si violentia et natura. Eodem autem modo se habet de quiete. In quodam enim mouet natura. et quiescit in hoc natura. in quodam autem violentia. et quiescit violentia. Quales autem violenti motus animalia erunt et quietes. neque fingere violentibus facile est reddere. Amplius autem siquidem sursum mouebit ignis erit. si vero deorsum terra. Hoc enim corporum motus hi eadem autem ratione et de medijs. Quidam autem videtur mouere corpus rationabile est his mouere motibus quibus est ipsa mouet. Si autem hoc et conuentibio dicere verius quod enim per corpus mouet hec et ipsa. Corpus autem mouet enim loci mutationem. quare et anima mouebitur enim corpus aut tota aut enim partes translata. Si autem hoc contingit et excutie iterum ingredi. Ad hoc autem sequitur resurgere et motus animalium. Motus autem enim accidens si ab altero moueat. Depellit enim utique violentia animalia. non oparet autem cui a seipso moueri inest in substantia hoc ab alio moueri non enim accidens sicut neque quod enim se bonum aut

Liber secundus

pter seipm h quidē ppter aliud esse. hoc aut alterius causa.
Etiaq gūt maxime dicet aliqz vtiqz à sensibili moueri siqdē
mouet Attero z si mouet ipa seipam. z ipa mouet vtiqz. qre
si omnis motus ex distantia est ab eo qd mouet sūm qd mo/
uetur. z aīa extabit vtiqz a substantia ipsius sūm seipam. nisi
sūm accidens seipam moueat. sed est motus sube ipsius p se.

Vidam aut z mouere aīam dicunt corpus in quo est.
sicut ipsa mouet. vt Democritus similiter dicens Phi
lippo comediaz didascolo. Refert em dedalū mobilem fecis
se ligneā mineraū effundens argentū fusile. sūt aut z demo/
critus dt. motas enī inquit indiuisibiles speras. ppter id q
apte nate sunt nūlq manere contrahereqz z mouere corpus
omne. Nos aut interrogabimus. si et quiescere facit hoc idē
quō aut faciet. difficile aut impossibile dicere. Omnino aut
non sic videtur anima mouere aīal. sed per voluntatem quā
dam et intellectum.

Odem aut modo z Timus codez modo phisiologisat
aīam mouere corpus. In eo em qd est moueri ipam et
corpus mouet. ppter id qd complexa est ad ipsum. Constitu
tam em ex elemētis z dispertitam sūm armonicos numeros
quatenus cum naturalem sensum armonie habeat. z vt om
ne feratur sūm consonantes motus aspectum rectum in circu
lum reflexit. z diuidēs ex uno in duos circulos dupliciter co
ordinatos iterum vnū diuisit in septem circulos tanqz essent
celi motus anime motus. Primum quidem igit non bene di
citur aīam magnitudinem esse. eam em que oīs talē esse vult
qualis ē aliquid vocat intellect. Nō em velut sensitua ē. ne/
qz vt desiderativa. Hac em mot nō circulatio ē. intellectus
aut vnz z pñnuis. sicut z intelligētia ē. intelligētia at vt itelle/
ctualia. hec at eo q pñr vnū sicut nūer. sūt nō sicut magnitu
do. ppter qd qdē neqz intellect fit pñnuis. sūt aut vt ipartibil
aut nō. sic magnitudo aliq pñnuis ē. Qualr em intelligit ma
gnitudo. cū sit in qlibet pñnu ipius. pte aut aut sūm magnitu
dinē. aut sūm pñctū. si oportz z hoc pñc dicere. Si qdē igitur
sūm pñctū. hoc aut infinita. manifestū ē qm nequaqz ptransibit
si vero sūm magnitudinē. multoties z infinites intelligit idez.

De anima.

videt autem et semel contingens. Si autem sufficiens qualibet partium tangere quid oportet circulo moueri. atque oculo magnitudinem habere. si autem necessarium intelligere toto circulo tangentem. quod est partibus tactus. Amplius quod intelliget partibilem partibili. autem partibilem partibili. Necessarium autem esse circulum intellectum hunc. intellectus quod est. non motus intelligentia circuli autem circulatio. Si ergo intelligentia circulatio. et intellectus utique erit circulus cum humore circulatio sit intelligentia. sed ante aliqd intelliget. siquidem perpetua sit circulatio. Practicarunt quidem intelligentiarum termini sunt. oes enim alterius causa sunt speculacione aut rationibz terminantur. Ratione autem ois diffinitio est aut demonstratio. Demonstratio vero a principio sunt et habent quidam finem syllam aut conclusionem. si autem non concludantur. sed non reflectunt iterum in principium accipientes sed medium et ultimum recte procedunt. sed circulatio iterum in principium reflectit. Diffinitones autem oes finite sunt. Amplius autem si eadem circulatio multotiens est oportebit multotiens intelligere idem. Adhuc autem intelligentia assilatur cuidam statui et quieti magis quam motui eodem autem modo et syllis. Atuero nemini beatum quod non faciles sed violentum. Si autem est motus ipsum non substantia. extra naturam utique mouebitur. Laboriosum autem est commisceri animas corpori nec possibile absoluiri. Et adhuc fugiendum siquidem melius est intellectui non tamem corpore esse. quemadmodum et consuetum est dici et multis videtur. Immanifesta autem et circulatio fieri celum causa. Neque enim anime substantia causa circulariter fieri anima. sed sicut accidens sic mouetur. Neque corpus causa sed magis illi. Atuero neque quia melius dicitur et oportebit propter hoc deum facere circulariter fieri animam quod dignius sit ipsi moueri quam manere. moueri autem sicut quam aliter. Quoniam autem humoribus magis propria. hanc quidem dimittamus nunc. Illuc autem inconveniens accedit et huic rationi et pluribus que de anima. Copulant enim et ponunt in corpus animalium nihil determinantes propter quam causam et quomodo habente corpore. Et tamen videtur hoc utique necessarium esse propter enim cōitatem hoc quidem agit aliud. hoc autem pariter et hoc quidem mouet. illud autem non mouet. Horum autem

Liber primus.

nihil inest adinuicē quibuscunqz. hi aut solum conātur dice/ re quale quid sit anima. De susceptuō autem corpore nihil ad hoc determinatū tanqz cōtingens sit fīm pythagoricas fabu las. quālibet aīam qdlibet corpus ingredi. Videf em vnu/ qd qz pprā habere speciē z formā. Sile itaqz aliqd dicunt. sicut si aliquis dicat tectonicā in fistulas ingredi Oportēt em artem quidē vti organis. aīam aut corpore.

Lia aut quedam opinio tradita est de anima credibilis quidem multis. z neqz vna minor his que dicte sunt. Rōnes aut tanqz directivas prebens z in cōmuni factis rō nibus Armoniā em quandā dicunt. etem armoniā tpamen tum z compositōnem esse cōtrariorz z corpus cōponi ex cō/ trarijs Etqdē armonia quedā rō cōpositorū ē. aut pō aīaz aut neutrū possibile est esse hoz Amplius aut mouere non ē armonie. aīe aut attribuunt hoc omnes Longuit aut magis de sanitate dicere armoniā z oīno de corporeis virtutibz de anima Manifestū aut si aliquis tēptauerit reddere passio nes z opera anime armonia quadam. difficile em adaptare Amplius aut dicere armoniā in duo respicientes maxime q dem pprā magnitudinū in habentibus motū z positōnem et compositōnem ipoz cum sic congruant ut nullū zgeneuz pretermittat Hinc aut z eoz que cōimiscenrōnem Neutro quidē igitur modo rōnabile Compositio aut partium corpo poris multū inuestigabilis est Multe em cōpositōnes ptiū et multipliciter sunt Lui⁹ igitur z quo zgriuit accipe intelle ctum compositionem esse. aut z sensitiū et appetitiū Si militer autem z inconueniens et rōnem mixtionis esse aīam Non enim eandem habet rōnem cōmixtio elementorū fīm quam caro et fīm quažos. accidet igitur multas animas ha bere et fīm omne corpus: si quidem omnia ex elementis cō/ mixtis suntcōmixtio aut rō armonia anima Inuestiga/ bit autem hoc vt iqqz aliquis ab Empedocle vnuqz enim horum rōne quadam dicit esse vtrū igitur hec ratō anima ē aut magis alterum aliquid cum sit in partibus Ampli⁹ aut vrum concordia cuiuslibet mixtionis causa. aut eius q fīm rōnem: et hoc vrum ratio est aut alterum aliquid preter rō/

De anima.

nē. Hec quidē igit̄ hūi hīmōi dubitatōnes. Si vero alterū ē a mīxtione aīa. qd̄ igit̄ carni esse intermit̄t̄ et alīs p̄tib⁹ aīalis. Ad hec at̄ si qdē nō vnaq̄s p̄tiū b̄z aīam. si nō est aīa rō cōpo sitōnis qd̄ est. ppter qd̄ corpus corrūpiſ aīa deficiente. q̄ igi tur non armoniā possibile est esse aīam neq̄ circulariter mo ueri manifestuz ex dictis. fīm accīs aut̄ moueri est et mouere seip̄am ut moueri qdā in q̄ est. hoc aut̄ moueri ab aīia. aliter aut̄ nō est possibile moueri fīm locū ip̄am.

Aitionabilius aut̄ dubitabit utiq̄s aliq̄s de ip̄a tanq̄s q̄ mouet̄ in hīmōi cōsiderās. Dicim⁹ em̄ aīa; tristari. gau d̄ere. cōfidere. timere. Amplius aut̄ irasci et sentire intelligere. Hec aut̄ oīa motus esse vident̄. vñ opinabat̄ aliq̄s ip̄am moueri. hoc at̄ non est nccē. Si em̄ et q̄s marie gaudere et dolere aut̄ intelligere motus sūt et vnuq̄d̄s moueri aliqd̄. moueri at̄ est ab aīa ut irasci aut̄ timere in eo q̄ corp⁹ qdāmō mouetur. Intelligere aut̄ hīmōi forsitan alterū aliqd̄. Hor̄ aut̄ accidūt alia qdē fīm loci mutatōem quorūdā modoz. alia vero fīm al teratōem. Qualia at̄ et quō. alterius rōnis ē. Dicere at̄ irasci aīam silē ē. Et si aliq̄s dicat eā texere vel edificare. incl⁹ em̄ fortassis est nō dicere aīam misereri aut̄ addiscere. aut̄ intel ligere s̄z hoīem aīa. Hec at̄ nō tanq̄s motu in illa ex̄nte. s̄z ali qñ qdē usq̄ ad illā. aliqñ qdē ab illa ut sensus qdeim ab his. Reminiscētia vero ab illa motus q̄sūt in sensibiliō organis aut̄ q̄es intellect⁹ aut̄ videſ in fieri suba qdā ex̄ns et nō cor rūpi. Maxime at̄ corrūpet̄ utiq̄s ab ea q̄ est in senio debilitate. Hūc aut̄ forte quēadmodū in sensitivis accidit. Si em̄ acci piat senior oculū iuuensis videbit sicut et iuuensis. quare seni um non est in sustinendo aliquid animā sed in quo. sicut in ebrietatibus et infirmitatibus. Intelligere igit̄ et p̄siderare marcescunt alio quodam interius corrupto. ipsum aut̄ ipsi sibile est. Intelligere aut̄ et amare et odire non sunt illius pa siones. sed huius habentis illud fīm q̄ illud habet. Quare et hoc corrupto non reminisci neq̄ amat non em̄ illius erat s̄z cōmuniſ quod quideim deſtructū est. intellectus aut̄ fortas sis diuinū aliquid et impassibile est. quod quideim igit̄ non possibile moueri aīam manifestū ex̄bis. Si autem penitus

Liber primus

non mouetur. manifestum qm neq; a seipsa

Vlti aut̄ his que dicta sunt irrōnabilib; dicere aīam
esse numerū seipm mouentē. Insunt em̄ his impossibi
lia. que quidē ex ipso moueri acc̄ntia p̄pria aut̄ ex eo q̄ dicūt
ipam esse numerū. Qm̄ em̄ oportet intelligere vnitatē motā
et a quo. et quō īpartibilē et īdifferētē existēt. Si nāq;
est mota et mobilis differre oportet. Amplius qm̄ dicunt li
neam motam planū facere. punctū aut̄ lineam. et vnitatū mo
tus linee erunt. Punctū aut̄ ut vnitas est positōnez habens
Numerus autē anime iam alicubi est. et positōne habz. Am
plius aut̄ a numero si auferat aliquis numerū aut̄ vnitatem
relinquif̄ alius numerus. Plante aut̄ et aīaliuz multa diuisa
viiunt et videntur eandem habere aīam specie. Videbitur
aut̄ vtq; nihil differre dicere vnitates aut̄ corpora parua. Et
nāq; ex Democriti speris si fiant puncta. solum aut̄ maneat
quantitas erit aliquid in ipso. Hoc quidē mouēs. illud autē
quod mouēs sicut in magnitudine. Non em̄ ppter hoc qđ est
magnitudine differre aut̄ paruitate accidit qđ dictū est. s; qz
quantum. Unde necesse est aliquid esse motuum vnitatum.
Si autem in aīali qđ mouens aīa et in numero. quare non
mouēs et qđ mouēs est aīa. sed mouens solū. Contingit aut̄
quodāmō hāc vnitatem esse. oportet em̄ ipi inesse qđdā drāz
ad alias. Puncti at solitarij. que vtq; differentia erit nisi po
sitio. Si quiq; igitur sunt altere in corpe vnitates et puncta
in eodem erunt vnitates. obtinebit em̄ locum puncti et tamē
quid. phibet in eodem esse. si duo sunt et infinitas. Quoꝝ em̄
locus est indiuisibilis. et ipa. Si aut̄ in corpe puncta nume
rus anime. aut̄ si que coꝝ que in corpe pūctoz. numerus aīa
quare non oīa habent aīam corpora. puncta em̄ in oībus vi
dentur esse et infinita. Amplius aut̄ quō possibile est separi
puncta et absolui a corpib; siquidē non diuidantur linee in
puncta. Accidit aut̄ sicut diximus. si quidez idem dicere cor
pus quoddam subtiliū partiū ipam ponētibus. sic aut̄ sicut
Democritus dicit ab anima moueri p̄prium inconueniens.
Siquidē em̄ est aīa i omni eo qđ sentit corpore. necesse duo
in eodem esse corpora si corpus aliquod aīa. Numerū aut̄ di

De anima

centibus in uno punto pucta multa: aut omne corp⁹ aiam habere. nisi quidā numerus differens fiat et aliis ab his que in corpe punctor⁹. Accidit aut aīal moueri a numero. sicut et Democritū dixim⁹ ipm mouere. Quid em est differre dicere speras paruas aut vnitates magnas aut oīno vnitates ferri utrobicq^z em necesse est mouere aīal in eo qd mouent ipē. Cō plectentib^z igit in vnu numerū et motū. hec quidē accidunt et multa alia hmōi. Nō em solū diffinitōne aīe impossibile est hmōi esse sed et accīs. Manifestū ē aut si quis argumētaue rit ex rōne hac passiones et opa aīe reddere. vt cogitatōes sensus leticias tristicias et quecūq^z alia hmōi sicut em diximus prius. neq^z diuinare est facile ex ipsis.

Ribus aut modis traditis finis quos diffiniūt aīam aīij quidē maxime motū annūcianterū in mouēdo seipsuz Alij aut corp⁹ subtilissimū aut incorpalissimū alioz. hec aut quas dubitatōnes et contrarietates hnt pteriuim⁹ fere Relin qui aut considerare quō dī ex elemētis ipam eē. Dicūt em quā tenus sentiat ea que sunt et vnuquodq^z cognoscat. necessariū autē est accidere multa et impossibilia rōni. ponūt enim cognoscere sile sili. tanq^z ac si aīam res ponentes non sunt at hec sola. multa pto et alia. Magis at fortassis infinita nūero que sunt ex his. Ex quib^z igit est vnuqd^z horū cognoscere aīam et sentire. sed cōpositū nō cognoscet neq^z sentiet. vt quid deus aut homo aut caro aut os. Similiter aut qdlibet aliis compositorum non enim quolibet modo se habentia elemēta hor^z vnuqd^z sed rōne quadā et cōpositōne. sicut Empedocles dicit os et terra. Terra autē bene apta in bene amplis receptaculis duas ex octo partibus sortita est. quatuor autem vulcani ossa autem alba sunt. Nihil igitur pfectus est elemēta in anima esse. nisi et rōnes inerunt et cōpositio. cognoscet enim vnumquodq^z simile. os autem aut hominē nihil nisi et hec inerunt. hoc autē quod impossibile sit nihil oportet dicer. quis em dubitabit si inerit in anima lapis aut homo. sīr aut et bonū et non bonū. eodem modo et de alijs. Amplius autem cū multipliciter id qd ē fcat aliud quidē haliqd aliud aut qzitatē aut qualitatē. aut et quoddaz aliud diuisor⁹ pre-

Liber primus

dicamentorum. utrum ex omnibus erit anima aut non. sed non videt communia omnia esse elementa. Si igitur quecunq; subiecta sunt ex his soli. Quoniam igitur cognoscet et aliorum uniusq; aut dicet uniuscuiusq; generis esse elementa et principia propria ex quibus animam constare. Erit ergo qualitas et quantitas et subiecta. si impossibile est ex qualitatibus elementis esse subiectam et non quantitatem. Dicentiibus itaque ex oib; hec et hinc alia accidunt. Inconveniens autem est dicere quidem impossibile esse sile anima. sentire autem sile anima et cognoscere sile anima. sentire autem pati aliquid et facere et moueri ponunt sile autem cognoscere et intelligere. Multas autem dubitaciones et difficultates habet in ipso dicere. sicut Empedo. quod corporis elementis singula cognoscuntur. et ad sile testatur quod nunc dictum est. Quecunq; enim insunt animalium corporibus similes terre. ut ossa nervi pili nihil sentire videntur. quare nec silia. et tamen inconveniret. Amplius autem uniusq; principiorum ignoratio plurius quam intelligentia existet. Cognoscet scilicet quidem enim uniusq; libet multa autem ignorabitur omnia enim alia. Accidit autem et Empedocles insipientissimum esse deum. solus enim elementorum unius non cognoscet discordia mortalia autem alia. ex oib; enim uniusq; est. omnino autem propter quamdam non omnia habent animam que sunt. quoniam autem elementum aut ex elemento aut uno aut pluribus aut oib; necesse est enim unius aliquid cognoscere aut quodam aut omnia. dubitabit autem utrumque aliquid et quod est unius facies ipsa. materie enim comprehendunt elementa. Maxime autem proprium est illud continens quodcumque est. anima autem aliquid esse melius et antiquius impossibile est impossibiliter autem adhuc intellectu. Rationabilissimum autem esse hunc nobilissimum et diuinum secundum naturam: elementa autem dicunt esse prima entia. Nihil et qui ex eo quod cognoscit et sentit anima quae sunt ex elementis dicunt ipsum. et qui maxime motuum non de omni dividunt anima. neque enim sensitiva omnia motiva. Vident enim esse quodam animalium mouentia secundum locum et tamquam videt hoc solo motu mouere anima animalis. similiter autem et quecunq; intellectum et sensituum elementis faciunt. Vident enim plantae vivere non participantes loci mutatione neque sensu. et animalium multa intelligentia non habere. Si autem aliquis et hec segregauerit posueritque intellectum partem aliquam anime. similiter autem et sensituum. neque utique sic dicet de omni anima neque detorta neque de-

De anima

yna. hoc aut sustinuit et que est in orphanis vocatis carni/
nibz rō. dt em̄ aiam ex toto ingredi respiramentū q̄ ferit a ven
tis Non possibile itaq; plantis hoc accidere neq; aialium qui
busdā. siquidē nō oia respirat. hoc aut latuit sic opinantes. si
po ex elementis aiam facere optz nihil optz ex oibz. sufficiens
em̄ est altera ps p̄trarietatis seipsam d̄judicare et oppositaz
Rco em̄ et ipm et obliquū cognoscim⁹. iudex enim vtrorūq;
canon est recto. obliquū aut neq; suūpsius neq; recti. et in to
to aut qdā ipam miscere dicunt. vñ fortassis et thales opinat⁹
est oia esse plena dijs Hoc aut hz quasdā dubitatiōes. ppter
quā em̄ cām in aere aut in igne aia cū sit nō facit aial in mixto
et hoc in his melior eē putata Queret em̄ utiq; aliq; quā ob
cām q̄ in aere aia ea q̄ in aialibz melior et imortalior Accidit
aut vtrobiq; incōueniens et irrōnabile. et nāq; dicere aial ig
nem aut aerē magis irrōnabiliū est. et nō dicere aialia cū aia
insit incōueniens est. Opinari aut videt aiaz eē et in his. qm̄
totū ptibz silis spēi. q̄re nccāriū ipsis dicere aiam et silis spēi
ptibz esse. si intercipi aliquid p̄tinētis in aialibz aialia aialia
fūt Si aut aer quidē discerptus similis spēi aia aut dissilis
ptis. hoc quidē aliquid ipsius existet videlz aliud aut nō exi
stet Necesse em̄ igit ipam similis partis esse aut nō vñ esse
in qualibet pte omnis Manifestuz igit ex dictis est q̄ neq;
cognoscere inest aie ppter id qd̄ est ex elementis neq; moueri
ipam bene neq; vere dicit⁹

Voniā aut cognoscere aie est et sentire et opinari ad/
buc aut p̄cupiscere et deliberare et oia appetitus. fiat
et fm̄ locū motus ab aia in aialibz. Adhuc aut et argumen
tum et status et decrementū. vtrū toti aie vñiquodq; horiz
insit et om̄i. et intelligimus et sentimus et alioz vñiqd̄q; fa
cimus et patimur aut ptibz alteris altera Et vivere igit vtrz
in aliquo horū sit vno aut pluribz. aut in oibz. aut in alia alio
causa. Dicūt itaq; quidā partibilem ipsam et alio aut intelli
gere alio quidē p̄cupiscere: Quid igitur p̄tinet animā si par
tibilis est apta nata: Non em̄ utiq; corpus. videtur em̄ con
trarium magis anima corpus continere. E grediente em̄ ex
spirat et marcescit. Si igitur alteruz aliquid vñā ipsam facit

Liber primus.

illud maxime utique erit anima. Oportebit autem iterum et illud querere. utrum unum aut multipartium sit. si quidem enim unum est propter quid non mox et anima unum. si vero diuisibile iterum ratio queret quid est continens. et sic utique procedet in infinitum. Dubitabit autem aliquis et de ipsius partibus quam positorem habet unaqueque in corpore. Si enim tota anima omne corpus continet peruenit et partium unaqueque pertinere aliquid corporis. hoc autem assimilatur impossibili. Qualem enim partem aut intellectus continet graue est fingere. videtur enim et plante viue diuisire et animalium quadratum incisorum tantum eadem habentia anima specie. et si non numero unaqueque quidem enim partium sensum habet et mouet secundum locum in quoddam tempore. si autem non permanet nullum inconveniens est.

Instrumenta enim non habent quibus saluent naturam sed nihil minus in utraque partium omnes existunt partes anime. et similis speciei sunt ad invicem et toti. Ad invicem quidem. sicut que non separabiles sunt. toti autem anime tantum in diuisibili existenti. videtur autem et que in plantis anima principium quoddam esse. hac enim sola communica et animalia et plantae. Et ipsa quidem separatur a sensibili principio: sensum autem nullum sine hac habet.

Queritur quarto. Utrum cognoscibile sit in cognoscente secundum esse reale. Arguitur quod sic. quod res cognoscuntur in suo esse reali. sed de rebus nihil cognoscitur nisi quod est in cognoscente. ergo cognoscibile est in cognoscente secundum esse reale. Secundo sic. res est in anima vel realiter vel similitudinarie. si primum habetur intentum. si secundum cum similitudo causetur ab aliquo reali imprimente sua in similitudinem. sequetur quod res prius fuerit in anima secundum esse reale. Tercio sic. anima est quodammodo oia ut sit in tertio huius. ergo omnia habent esse reale in anima. In oppositorum est physis in textu

Pro responsione sciendum est primo. quod postquam physica posuit suam intentionem. prosequenter secundum ordinem proximum. prosequitur suum intentum. et primo reprobat opiniones antiquorum de anima in toto residuo huius primi. Deinde in secundo de ipsa veritate incipit determinare. et quod quelibet res est inuestiganda per ea que sunt sibi propria. et per ea que differt ab aliis. et illa sunt propria animatis per ea que differunt ab inanimatis. scilicet motus et sensus. per hoc enim iudicamus aliquid esse animalium. quod se mouet et sentit. ideo secundum ista duo variati sunt antiqui inquirentes voluntates naturae animae. quidam enim inuestiga-

De anima

runt eam ex parte motus. alij vero ex parte sensus

Sciendū est secūdo q̄ omnes philosophi inuestigan/
tes aiam ex parte motus in hoc pueniūt q̄ nihil moueat nisi moueat.
cū ergo aia maxime moueat. excludēbat eā maxime moueri. Sed diuersificati sunt. qz Democritus posuit corpora p̄sticū ex athomis tanq; ex p̄ncipījs. ppter hanc rōem. qz p̄ncipū debet simplex esse et virtuosum. Sz athomi sunt h̄mōi. qz semp mouent. vt pat̄ in radijs solis intratib; p̄ fenestrā et sic dicit Democritus corpora indifferēter p̄poni ex quibuscūq; athomis sed dt p̄poni aiam solum ex athomis rotūde figure ignee. eo q̄ ignis ē formator et magis actiuus ceteris elemētis. sed aia actuat et mouet. ideo dt athomos aie esse de natura ignis et etiā rotūde figure. quia aia mouet ad omnē differentiā positiois. mō rotūditas est indifferens mouere ad omnē partē. Et huius opinionis fuit Leucipp⁹. et p̄firmavit a signo. qz vita cōseruat p̄ respiratōem et aspiratōem. eo q̄ athomis semp mouētur. ideo aia inspirando attrahit athomos ne exeat. ideo q̄dū aialia respirant non mouent. Sed alij ph̄i pueniūt cū istis q̄ posuerūt aiam esse p̄positam ex athomis. Sz nō dixerūt ipaz eē de natura ignis. Sz Archila⁹ magister Sokratis posuit aiam mouere athomos et nō esse ipsos. Sed Anaxagoras dicit aiam esse intellectū mouentē qui non mouet. et q̄ aia intelligit in hoie et nō in brutis. Sed iste opinione reprobātur. qz si aia moueret vt ipsi potest moueri localiter. et sic esset corpus. et per sequeūs diuisibilis. sed hoc est impossibile. ergo impossibile est aiam p̄ se moueri. Sed ad videntiū opiniōne inuestigantium aiam ex p̄sensu et cognitiōis

Sciendū est tertio. q̄ omnes isti in hoc pueniūt q̄ cognoscētū est in cognoscētē sūmū esse reale. Dicebant enim simile simili cognosci et cum aia omnia cognoscatur sequitur q̄ habet similitudinē omniū. et qz res sūnt in suis p̄ncipijs concludēbant aiam p̄poni ex p̄ncipijs omniū rerū. vt oia cognosceret. Sed isti diuersificati sunt sicut diuersificati sunt in positōe p̄ncipioz rerū naturaliū. nam sicut Empedocles posuit quatuor p̄ncipia materialia rerū naturaliū. scz quatuor elementa. et duo etiā effectiva. scz litem et amiciciā. ita dt aiam coponi ex illis vt omnia cognosceret. Sed plato posnens ydeas et numeros p̄ncipia rerum dicit aiam p̄poni ex ipsis. Sz thales ponens aquam p̄ncipū omniū dicit animā nō esse aquam sed esse motū omniū. ideo cum videbat magnetem attrahere ferrum dicebat magnetem habere animā. Sed diogenes dt animā esse aerem. et Eraclit⁹ vaporem. Sed Almeon dicit eam immortalem et de natura celi. Sed ypus dicit animā esse aquam. eo q̄ aqua est maxime mobilis. Terquias p̄o dicit eam esse sanguinem. quia in animali nō est sensus sine sanguine. Et iste opinione in istis versib; p̄tinentur. Sic sunt ponentes animā p̄ni sapientes. Ignem democritus. athomos leu. p̄thagorasq;. Ponit anaxagoras intellectum. empedocles elementa. Plato ponit numeros et ydeas. Ac thales animam memorabitur esse motuam. Hera diogenes. eraclitus et vaporem. Comparat almeon hanc immortaliy ypus. Dicit aquam genitam terquias ex sanguine natam.

Liber primus.

Sciendū est quarto. q̄ res habet duplex esse. scz esse reale quod est esse perfectum et in propria eius natura. et esse eius intentionale quod est esse diminutum et deriuatum ab esse sue proprie nature. vt color in pariete hz esse reale. et species eius in aere vel oculo hz esse intentō ale

Conclusio responsiva ad quesitum: **L**ognoscibile non est in cognoscente fm esse reale. sed fm esse intentionale tm. **P**rimū pars. qz si anima cognosceret lapidem per esse regale lapidis ita q̄ esse cognoscēd lapidem esset natura lapidis et lapis nō haberet aliud esse in anima q̄ extra animam sequeretur q̄ lapis seipsum cognosceret. cū in ipso effz tota ratio cognoscendi. quod tamen est impossibile. **I**tem primū in unoquocq̄ genere est causa eorum que sunt post. sed in ordine cognoscētū subst. antie sej parate sunt prime. ergo nihil participat virtutem cognoscendi. nisi sit quo dāmodo abstractū a materia. ideo videmus q̄ sensus percipiens sine materia et non sine conditionibus materie est minus cognoscētū q̄ intellectus qui est immaterialior. ergo non oportet cognitum esse in cognoscente fm esse materiale. **S**ecunda pars patet. quia omne quod cognoscitur est in cognoscente fm suam similitudinem. et hoc est fm esse intentionale. ideo dī in tertio huius q̄ lapis non est in aia. sed similitudo lapidis.

Ad rōnes ante oppositum. **A**d primam dicitur q̄ de rebus non cognoscitur nisi quod est in cognoscente per suam similitudines sed non oportet q̄ cognitum in cognoscente sit fm se. **A**d secundum dicitur. q̄ res est in anima fm suam similitudinem. et illa similitudo causatur ab aliquo reali. non tamen existente in anima. sed existente extra aiam. quod multiplicat suas similitudines ad sensum. et sensus presentat phantasmatum intellectui. et per hoc virtute intellectus agentis ex ipsis causatur species intelligibilis in intellectu. ideo non requiritur res corporalis in intellectu imprimens illam similitudinem in intellectu. sicut requiritur presentia sigilli ad imprimendum figuram in cera. **A**d tertiam dicitur q̄ anima non dicitur esse omnia sic q̄ sit composita ex omnibz. sed quia est in potentia ad omnia que potest cognoscere et est receptiva omnū specierū sensibilium et intelligibilium. et sit unum cum ipsis in esse intelligibili et immateriali. **O**sthec de questione. et q̄ psequēs de toto pmo libro de aia

Finitur liber primus de Anima

Sequitur secundus de anima